

*Ds. F. Mallan (Geref. Gem. in Ned.):
"Zelfs de behoudende dominees lonken naar ons"*

Dit jaar is het veertig jaar geleden dat er een scheuring is ontstaan binnen het kerkverband van de Gereformeerde Gemeenten. De afgescheiden gemeenten zijn na 1953 hun weg gegaan onder de naam 'Gereformeerde Gemeenten in Nederland'. Zij staan bekend om hun radicale uitverkiezingsleer en sterke bevindelijkheid. Een ander kenmerkend gegeven is het predikantentekort. De enige student die zich voorbereidde op het predikantschap is in juni door het curatorium afgewezen.

Gezichtsbepalend voor de Gereformeerde Gemeenten in Nederland is de Alblasserdamse predikant ds. F. Mallan. Hij is de enige nog in leven zijnde predikant die in 1953 „is uitgetreden”. Anno 1993 is ds. Mallan er nog steeds van overtuigd dat de scheuring een goede zaak is geweest, „door ons niet gezocht en begeerd, maar wel door God gewild”. Met hem maken we de balans op van veertig jaar Gereformeerde Gemeenten in Nederland.

In zijn pastorie neemt de 68-jarige predikant uitgebreid de tijd om uit te leggen dat er een duidelijk leer-geschil is met de Gereformeerde Gemeenten, „de synodalen, zoals wij ze noemen.” Kernpunt van het geschil is de visie op het aanbod van genade: de belofte van het heil is alleen voor de uitverkorenen. De zaligmakende werking van de Heilige Geest brengt mee dat er op de beloften van God gepleit kan worden. Onbekeerden kunnen dus niet pleiten op de beloften, „het ware pleiten is een daad des geloofs”. Vooral dr. C. Steenblok heeft deze leer naar voren gebracht. Hij kreeg hiertoe alle gelegenheid omdat hij in 1945 docent werd aan

De kerkscheuring die God heeft gewild

MARGREETH BOER

de Theologische School van de Gereformeerde Gemeenten in Rotterdam. Ds. Mallan was toen student aan deze school. Hij herinnert zich de kerkelijke vergaderingen in die tijd nog levendig. „Elke keer kregen we dispuut over het aanbod van genade. Tot er in 1953 een scheuring kwam. Dat was onvermijdelijk.”

Hoe weet u zo zeker dat God deze scheuring gewild heeft?

„Daarvan geeft God nog getuigenis. In 1953 stonden we zomaar op straat. We hadden niets meer. Nu hebben we weer eigen scholen en eigen instellingen. Zoals de Reformatie en de Afscheiding hebben plaatsgevonden, zo zie ik het ook met de scheuring van 1953. God heeft dat zo gewild, zodat wij niet verder af zouden glijden.”

Zou God dan geen eenheid willen?

„Ja, maar eh....dan wil God alleen eenheid in de leer natuurlijk. God wil niet dat er een eenheid is ten koste van de zuivere leer van Zijn Woord. In Johannes 17, het hogepriesterlijk gebed, wordt gezegd: 'opdat zij allen één zijn'. Maar wie zijn er één? Alleen degenen die elkaar in de zuivere leer mogen vinden.”

Als u zo spreekt, betekent het dat de zuivere leer alleen in uw kerkgenootschap wordt gevonden.

„De ware kerk is te kennen aan de zuivere prediking van Gods Woord, de zuivere bediening van de sacramenten en de uitoefening van de kerkelijke tucht. Wij houden ons heel eenvoudig aan de Nederlandse geloofsbelijdenis.”

Dat doen wel meer kerken.

„Ja vanzelf, als er een leergeschied zoekt iedereen steun voor z'n opvatting in Gods Woord. En wij geloven dat de zuivere leer van Gods Woord vult de harten.”

In 1907 zijn onder leiding van ds. I. ten de Kruisgemeenten en de Ledeboerische gemeenten verenigd tot de Gereformeerde Gemeenten. De ligging van deze gemeenten verschildt een preke een ruimer aanbod van genade dan de ander. Dit betekent dat de leergeschied er vanaf de oprichting de Gereformeerde Gemeenten is geweest.

(Zeer stellig:) „Nee, toen waren die schillen er niet. Deze gemeenten ben elkaar gevonden in de leer van de Kruisgemeenten en de Ledeboerische gemeenten zijn juist in de vorige eeuw al onderscheiden geweest van de afscheidelingen op het punt van het aanbod van genade. Vandaar dat dor Kersten deze gemeenten bij elkaar heeft gebracht.”

STEENBLOK

In het boek 'Ik Zal gedenken' waar portret wordt gegeven van 75 jaar Gereformeerde Gemeenten, staat de komst van dr. Steenblok als een verandering in de leer van 'het aanbod van genade'. Steenblok wordt benoemd van eenzijdigheid en men oordeelt dat het onjuist is geweest Steenblok in 1944 te benoemen tot docent van de Theologische School. Als deze benoeming niet had plaatsgevonden, was er misschien geen scheuring gekomen?

„Dat wordt natuurlijk van synodaal gezegd. Maar daar ben ik het niet mee eens.”

eens. Ik heb hier het boekje van dr. Steenblok 'De bestaansgrond der gemeenten'. Hierin heeft hij veel studie gedaan naar de geschriften van de predikanten uit de tijd van de Kruisgemeenten. Daaruit blijkt toch duidelijk dat de leer van de Kruisgemeenten overeenkomt met de leer zoals die nu bij ons verkondigd wordt."

Daarmee blijft natuurlijk staan dat de Gereformeerde Gemeenten de uitleg van dr. Steenblok over de uitverkiezing en het aanbod van genade nogal eenzijdig vinden. De gereformeerde traditie is toch breder dan het aanbod van genade?

"Ja..., er zit zoveel vast aan deze leer. 't Is gewoon zo dat in de Gereformeerde Gemeenten langzaam aan weer een ruime aanbidding van genade werd gepreekt, zonder het nodige onderscheid te maken"

....De uittreding van 1953 is wel een erg radicale reactie.

"Ja, dat klopt. Maar met een ruime leer zie je gevaar dreigen. Dat is de zaak en daar hebben we steeds tegen gewaar-schuwd."

Welk gevaar ziet u dan binnen de Gereformeerde Gemeenten als gevolg van deze "ruime leer"?

"Nou, laat ik het maar gewoon zeggen: de stroom avondmaalsgangers is veel groter dan voorheen. Door deze ruime leer komen er steeds meer mensen die wat aangrijpen wat hen niet toe-komt."

Daar kunt u toch niet over oordelen?

"Nee, wij oordelen niet over de staat van het hart. Maar de prediking moet toch een separerende prediking blijven. Wij houden ons aan de oude geschriften van bijvoorbeeld Comrie en Van der Groe. Die maken onderscheid in de ware honger en dorst naar Gods gerechtigheid. Er kan zoveel algemeen werk des Geestes zijn wat van het zaligmakende werk des Geestes onderscheiden moet worden. Die separatie moet worden ge-

„We weten niet eens wat we met Jezus moeten, omdat we niet weten hoe ellendig we zijn”

maakt. En die wordt teveel gemist bij de synodalen. Dat hangt allemaal samen met de algemene aanbidding van genade. Het blijft hangen bij: Jezus word je aangeboden. Maar wij gaan verder en zeggen: de staat van de mens is zo ellendig, dat zelfs nu Jezus in de wereld is gekomen tot het Zijne, de Zijnen Hem niet hebben aangenomen. We weten niet eens wat we met Jezus moeten, omdat we niet weten hoe ellendig we zijn. Ik ga in mijn preek het bevindelijke leven verklaren,en ja, dat is nou net 't

puntje dat ontbreekt bij de algemene aanbidding."

U huivert bij het zien van veel avondmaalsgangers?

"Nou huiveren,....u moet dat natuurlijk goed zien. Er is namelijk nog een andere richting om ons heen die zegt: je bent gedoopt, je hebt belijdenis gedaan, dan hoor je aan het avondmaal te gaan, klaar. Wij houden ook vast aan de lijn doop - belijdenis - avondmaal. Maar wij zeggen: zo zou het eigenlijk moeten zijn. In de meeste gevallen is het niet zo."

De hervormde predikant ds. Exalto heeft eens gezegd: de Gereformeerde Gemeenten pendelen tussen Steenblok en Kersten. Dan moet er toch ook plaats zijn voor u binnen deze kerk?

(Lachend:) „Neeeee, er is voor mij geen plaats." (Ernstiger:) „Binnen de synodalen is een grote verscheidenheid gekomen. Men spreekt daar nu zelfs over meer en minder behoudende predikanten. Daaruit blijkt dat er na 1953 een vervlakking is gekomen die steeds verder is doorgedaan. We zijn nu veertig jaar verder en we zien steeds meer dat de kerk-scheuring van 1953 niet voor niets is geweest.... Zo even hadden we het er-over...: God heeft het zo gewild....Veel synodale predikanten zijn het op allerlei gebied niet meer met elkaar eens. De behoudende dominees lonken nu naar ons.... En het gebeurt dat oudere predikanten tegen me zeggen: 'Nou, als ik jonger was, dan wist ik het wel. Dan kwam ik naar jullie toe.'"

HAARDRACHT

Als u spreekt over vervlakking bij de Gereformeerde Gemeenten synodaal, Waar ziet u dat dan?

"Onze strijd is in 1953 niet alleen gegaan tegen de leer, maar ook tegen de wereldgelijkvormigheid. Die zagen we toen al binnendringen."

Waar denkt u dan aan?

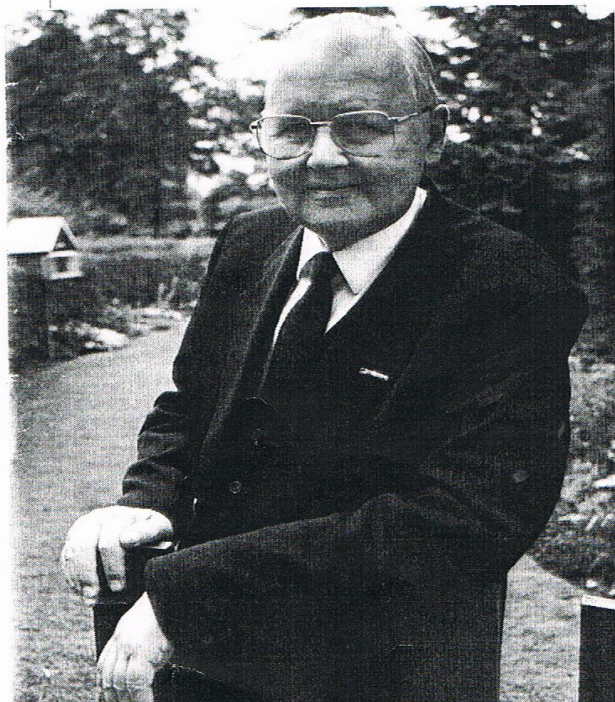
"Haardracht, wij staan er op dat vrouwen lang haar hebben."

(De predikant lacht hartelijk als hij een schuine blik werpt op het kapsel van zijn gesprekspartner. „Nou ja.... 't is in ieder geval langer dan van een man".)

"Catechisanten met kort haar doen bij mij geen belijdenis en mogen ook hun kinderen niet laten dopen. Nee, echt niet. En dat gebeurt bij de synodalen volop."

Is dat zo belangrijk?

"Ja, we willen geen sekse vormen, we willen kerk blijven. Maar als de Schrift nu zegt dat de vrouw lang haar moet dragen, dan hebben wij ons daar aan te houden. En weet u wat het ook is: je moet iets in de kiem smoren. Het begint klein en het wordt steeds erger. Neem als voorbeeld de oorringen. Het begint

Ds. F. Mallan:
"De prediking moet toch separerend blijven."

met van die kleine dopjes, maar op den duur zie je van die grote oorringen.... Kijk, wij zeggen tegen de meisjes: daar moet je niet mee beginnen, want dan is het eind zoek. Zulke dingen weren wij uit ons kerkgenootschap, want dan word je de wereld gelijkvormig. Er moet toch ook nog onderscheid zijn."

Zijn het geen bijkomstigheden?

"Nee, want als de wereldgelijkvormigheid doordringt in Gods kerk, wijkt Gods Geest. Dat is vroeger onder Israël al zo geweest en dat is nog zo."

Als u zo ontzettend veel op uiterlijkheden let, stoot u daardoor niet veel jonge mensen af van Gods Woord en dienst?
„Ik heb in "De Saambinder", het kerkblad van de Gereformeerde Gemeenten, gelezen dat er een commissie is die onderzoek heeft gedaan naar de oorzaken van kerkverlating. Hieruit blijkt dat de hoofdzaak van kerkverlating onder jongeren is te zoeken in tv-bezit. Op veel plaatsen bij de synodalen is tv toegelaten. Nu hebben ze zelf moeten erkennen dat kerkverlating het resultaat is. Bij

„Het begint met van die kleine dopjes, maar op den duur zie je van die grote oorringen"

ons blijven de jongeren juist bij de kerk terwijl ze geen tv in huis mogen hebben."

KLOOF

De kloof met de Gereformeerde Gemeenten wordt groter, zegt u. Maar ook in uw eigen kerkverband is in de afgelopen veertig jaar een kloof ontstaan. In 1980 traden drie predikanten uit. Zij maken in hun preek onderscheid tussen 'levendmaking' en 'wedergeboorte'. Hoe heeft dit kunnen gebeuren?

„Dat is echt niet iets wat wij gezocht hebben. Maar ja... we moeten de leer zuiver houden. In de vijf artikelen tegen de remonstranten staat duidelijk dat er geen verschil is tussen levendmaking en wedergeboorte: 'dit is de nieuwe geboorte; levendmaking en opwekking uit de dood, die God zonder ons in ons werkt'. Daar hebben we ons aan te houden. Wij tolereren geen predikant die afwijkt van Schrift en Belijdenis. We moesten daarom vermanend optreden."

Heeft u behalve vermanend op te tre-

den ook geprobeerd weer tot elkaar te komen?

„Ja, wij hebben in 1980 een commissie gehad van de synode om een samenspreking met hen te houden, maar ze kwamen niet...." (Verontwaardigd:) „.... Ze kwamen niet. Ze lieten dat weten via een advocaat. Zo ging dat er aan toe."

Zit er geen verzoeningspoging meer in?

„Het leergeschied is destijds op de classis ter sprake gebracht. We hebben de zuiver kerkrechtelijke weg bewandeld. Als de predikanten op hun standpunt terugkomen en schuld belijden is er verzoening mogelijk."

Groeit u ook met hen uit elkaar?

„Niet zo als met de synodalen. Eigenlijk is er van deze groepering die zich Gereformeerde Gemeenten in Nederland buiten verband noemt, niet zo veel over.... Ze tellen niet echt mee in kerkelijk Nederland. We leven gewoon langs elkaar heen."

Vindt u dat erg? Wilt u graag weer samen verder?

„Nee, dat kan ik nou niet zeggen....ja, kijk, 't is allemaal nogal pijnlijk en gevoelig...."

Bid u ervoor dat deze kerken weer één worden?

„Ik bid of God bij elkaar wil brengen wat bij elkaar hoort. Bewaar en vermeerder uw kerk, dat bid ik."

Het is nu 1993. Bij de laatste particuliere synode heeft u gezegd dat u verheugd bent dat er na veertig jaar zo'n sterke band van eenheid is gekomen. Dat lijkt me niet zo moeilijk op deze manier. Voor iedereen die iets anders denkt is binnen uw kerkverband geen plaats.

„Nou, ons kerkverband groeit nog steeds. U spreekt alleen over degenen die ons verlaten...maar wij groeien! We hebben in die veertig jaar eigen basisscholen en eigen instellingen gekregen. Dat bevordert de eenheid. Er is werkelijk een band onder ons."

FOUTEN

Ziet u in uw eigen kerkverband ook fouten?

„Ja, natuurlijk. Een volmaakte kerk verwacht ik hier op aarde niet hoor."

Maar u heeft de juiste leer en er is geen wereldgelijkvormigheid. Welke fouten zijn er dan binnen uw kerk?

„Nou, de wereldgelijkvormigheid is in ieder geval niet zo ver doorgedrongen als in andere kerkelijke richtingen....Eh....-jaaaaa....fouten.... vanzelf....daar blijf je altijd mee te maken hebben. Dat is altijd al zo geweest. Er is onderscheid tussen de onzichtbare en de zichtbare kerk. Tus-sen kaf en koren, dat blijft nu eenmaal. En verder, jaa...we moeten natuurlijk de

jeugd waarschuwen. De een is wat beloziger dan de ander, dat hou je...."

Wat is uw grootste zorg bij het veer-jarig bestaan van uw kerkverband?

„Dat is toch wel het feit dat we zo we predikanten hebben. Met z'n twee moeten we heel veel werk verrichten."

Hoe komt dat?

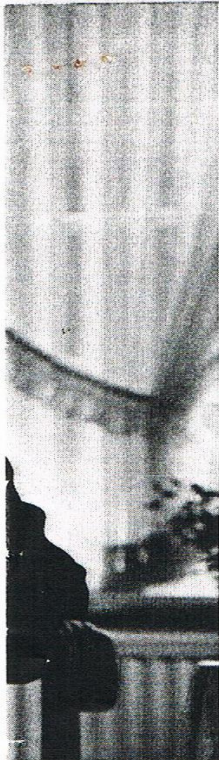
„Ik zie dat als een oordeel van God."

Dit oordeel treft andere kerkgen-schappen niet zo zwaar als het uwe.

„Nee, daar staat de deur wijder op voor predikanten. Neem nou de synodalen. Voor de scheuring van 1953 ren er in de Gereformeerde Gemeen ook veel minder predikanten. Het merklijke is dat na 1953 dit aantal f is toegenomen."

Is het dan een pré dat u zo weinig pr-kanten heeft?

„Nee, maar d'r is wel iets heel op-lends. De predikanten van de Gere-meerde Gemeenten synodaal g: zondags naar andere gemeenten on-preken. Dat doen wij niet. Wij pre-door de week in andere gemeenten. was ik deze week in Krimpen aan (IJssel. De kerk was overvol, ik kon bi-niet bij de preekstoel komen vanw-de mensen. Dat is toch opmerkelijk. de synodalen zie je dat niet meer. daar op een doordeweekse dag een

**"Het blijft mijn
begeerte dat God bij
elkaar brengt wat bij
elkaar hoort."**

minee preekt, zitten er 50 of 60 mensen in de kerk en dan nog overwegend ouderen. Dat is bij ons niet zo. Ik zag ook in Krimpen weer opmerkelijk veel jeugd. Weet u hoe het komt dat ze bij de synodalen wegblijven? Daar denken de jonge mensen: ja, zoals die man preekt kan ik het ook. Ze missen het bevindelijke element."

Er zit natuurlijk ook een andere kant aan dit verhaal. U preekt een of twee keer per jaar in Krimpen en voor de rest van het jaar heeft deze gemeente zondag aan zondag leesdienst. Gelijktijdig zult u in deze dienst ook het sacrament van de doop moeten bedienen. Dan is het nogal logisch dat de kerk zo vol zit.
„Ja, dat is wel zo...maar al zouden wij er om de drie weken komen dan was het nog zo hoor...."

STUDENT

De afgelopen drie jaar bent u bezig geweest een student op te leiden tot predikant. In juni, op de particuliere synode, is hij uiteindelijk niet toegelaten tot het ambt. Een verslag van deze synodevergadering stond te lezen in het Reformatorisch Dagblad.

„Ja... ik vind het geen waardig verslag. Er is veel op gereageerd. Men heeft mij gevraagd waarom de kwestie van de student niet in een comité is behandeld. Vorig jaar, toen er bezwaren waren om de student beroepbaar te stellen, is de

zaak wel in comité behandeld. Dat heeft wat wrijving gegeven in ons kerkverband. Veel mensen vroegen zich af wat er nu precies aan de hand was. Daarom hebben we opening van zaken gegeven. Het curatorium heeft een stuk opgesteld en dat heb ik op de synode voorgelezen."

De toon waarop vergaderd is, is nogal liefdeloos geweest, zo blijkt uit het RD. U spreekt over uw student in zijn eigen bijzijn als 'die man'.

„Dit had zo niet in de krant mogen staan. Wat in comité soms gezegd wordt, is nu in het openbaar gezegd. Wij wilden open zijn naar onze eigen mensen."

Spreekt u hem niet aan als broeder?

„.....Kijk, het ligt allemaal nogal gevoelig. Ik heb nog nooit zo moeilijk les gegeven als deze keer. Er zijn wel meer studenten geweest, maar die hebben zich toch heel anders gedragen..."

Dat lijken me persoonlijke zaken. Is dat een reden voor afwijzing?

„Nee, vanzelf niet. Maar als de bevindelijkheid niet genoeg gevonden wordt in de preek....Ik heb het u zojuist gezegd, daar prikt de jeugd doorheen. Vanaf het moment dat de student een stichtelijk woord mocht spreken, hebben we klachten gekregen. Wij hebben het gevaar aanvoeld dat we op deze manier in hetzelfde vaarwater terecht zouden komen als voor 1953."

Dat maakt het toch niet nodig om zo'n liefdeloze toon aan te slaan?

„Het zijn enkelingen die dat zeggen en het op die manier voor de student opnemen. Ze zeggen dan liefdeloos..."

Vindt u het niet liefdeloos?

„Ach...de mensen die ons dat verwijten, hebben ook liefdeloos gesproken over het curatorium. Het gaat heen en weer natuurlijk. Ze noemden ons bijvoorbeeld 'het sanhedrin'."

Dat lijkt me dan voor beide partijen geen goed teken.

„Nou ja, iedereen heeft zo z'n eigen aanhang. En zo heeft de student natuurlijk ook enige aanhang, ...maar niet veel. Want op het moment verneem je eigenlijk al niets meer van deze student.

Op de synode heeft uiteindelijk iedereen hem laten vallen. Er is niemand geweest die het voor hem heeft opgenomen." (Fei:) „Niet één!"

Dat is misschien ook wat moeilijk voor de anderen, als duidelijk is dat u hem niet meer steunt.

„Nouuuuuu.....d'r was toch echt wel eenheid van gedachten binnen het curatorium."

Opmerkelijk blijft wel dat de student op

de synodevergadering heeft gezegd dat hij door het curatorium 'altijd voor voldongen feiten - in de vorm van besluiten- is geplaatst'. De student citeerde dr. Steenblok die zich in 1953 ook niet mocht verweren. Zo zijn we na veertig jaar weer terug bij af.

(Lachend:) „Ja,ja...hij leefde toen nog niet eens, hahahahaha."

(Serieuzer:) „Dat was toen heel wat anders... ik wil er liever niet over praten...."

Dus de student werd telkens voor voldongen feiten geplaatst.

(Verontwaardigd:) „Nee, dat is niet waar. Hij kon praten, maar de wijze waarop hij in de verdediging ging, stond ons als curatorium niet aan. Als je student bent, heb je je toch als student te gedragen. Het is voor ons een hele teleurstelling geweest dat het zo gelopen is. Maar we mogen toch ook hierin weer zien dat de Wachter Israëls niet slaapt en niet sluimert en nog over ons de wacht houdt. En dan is het ons gebed na deze teleurstelling, of de Heere ons nog wil verblijden door Zijn daden. Maar wij moeten altijd een rechte gang gaan. Daar blijven

„Als de wereldgeloof- migheid doordringt in Gods kerk, wijkt Gods geest"

we toe geroepen. Wij hebben voorzien dat als we zouden doorgaan met deze student, dit een steeds grotere kerkelijke verdeeldheid met zich mee zou brengen."

Neigt uw kerkverband op deze manier niet naar sektarisme?

„Nee, wij geloven dat de Koning van de Kerk regeert. En die staat voor Zijn kerk in. En als wij nu mogen geloven dat we een openbaring van Gods kerk mogen zijn, dan geldt Gods Woord: Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding der wereld. Dat is ons houvast en onze pleitgrond."

We hebben nu twee uur gesproken over de scheuring van 1953 en over uw kerkverband. Maar niets wijst erop dat u de breuk betreurt.

„Ik heb het altijd betreurd dat deze breuk er gekomen is en betreurd dat nog. Maar ik heb de afgelopen jaren bij de synodalen alleen maar vervlakking gezien. En die gaat nog steeds door. In die kringen kan ik mij niet meer vinden. Maar het blijft mijn begeerte dat God bij elkaar brengt wat bij elkaar hoort. Dat zal voor mij een oorzaak van blijdschap zijn."